

Eind 1995 is het afgelopen met Decorte politieke loopbaan en met zijn publieke leven. Er wordt nog weinig van hem vernomen. Decorte is ziek. Heel af en toe is hij nog in de straten van Brussel te zien: de geblondeerde dandy is nu tandeloos en grijs, mank en anorectisch mager. Hij heeft aids, wordt geroddeld. Decorte gaat door een diepe depressie en verblijft maandenlang in het ziekenhuis. 'De onvoorwaardelijke steun van zijn eeuwige bondgenote en sinds 1996 ook echtgenote Sigrid Vinks, spirituele en katholieke "herbronning", antidepressiva en de werkloosheidssteun houden hem ternauwernood overeind.'²⁸

Begin 1998 is er nieuws: Decorte zal meespelen in de nieuwe productie van Jan Fabre. Het klinkt ongeloofwaardig. Op 3 november 1998 gaat *The fin comes a little earlier this siècle (BUT BUSINESS AS USUAL)* van Fabre in première in deSingel. Decorte speelt een tapdansende en sigaren rokende George S. Patton, de Amerikaanse generaal en medearchitect van de geallieerde overwinning in 1944-1945. Ook dit personage schreeuwt zich de longen uit het lijf, maar Decorte houdt het beest van de zelfvernietiging op afstand, de Bloetwollef ligt aan een ketting van tranquillizers.

Decorte is terug 'onder de mensen', maar op een echte comeback is het nog even wachten.

Met *Bêt Noir* maakt Decorte zijn rentree als all-round theatermaker: auteur, acteur en regisseur van zijn eigen voorstellingen. Hij werkt voor het eerst sinds jaren opnieuw samen met producenten, i.c. De Onderneming (Antwerpen) en het Kaaithheater, en met acteurs: naast Decorte en Sigrid Vinks spelen Waas Gramser en Kris Van Trier, beiden acteurs bij De Onderneming, en de Finse danseres Riina Saastamoinen, die bij P.A.R.T.S. studeerde en ook meewerkte aan *The fin comes...* van Fabre.

Bêt Noir is een Decortiaanse, tot de kwintessens gedepouilleerde bewerking van *Oidipus*. Decorte houdt een vijftal personages over: den-tyran (Oidipus, Decorte), madam (Iokaste, Sigrid Vinks), tri-esias (de ziener Tiresias, Kris Van Trier), Kreon, de herder, de bode en een wachter (Waas Gramser) en voegt een personage toe: desfinks (de sfinx, Riina Saastamoinen).

De voorstelling gaat op 22 september 1999 in Brussel in première in een imposante koepeelzaal, ooit het feestlokaal van een brouwerij. In Leuven staat ze in de negentiende-eeuwse hal van de als monument geklasseerde school 6 (nu de Freinetschool De Appeltuin) en in Rotterdam in de voormalige Van Nelle-fabriek, een monument van de modernistische archi-

tectuur. 'Met hun overdonderende dimensies en holle klank verpletteren ze (deze locaties, jw) de actie,' schrijft Pieter T'Jonck. 'De mensen die we zien acteren, tonen hun nietigheid nog vooraleer dat op een of andere wijze in de regio of de tekst moet aangegeven worden.'²⁹

Op het immense, lege speelvlak staan vier stoelen van takken en ruwhouten plankjes (Johan Daenen). Wanneer het publiek binnenkomt, zit de sfinx op één ervan, de andere acteurs staan tegen de achterwand, buiten het speelvlak. De sfinx opent de voorstelling met een lange, primitieve dans, een improvisatie van Saastamoinen, een prachtige naakte faun, verleidelijk en mysterieus, wild en ongrijpbaar. En dan volgt het verhaal van Oidipus, rechttoe rechtaan verteld, nog één keer onderbroken door een dans van de sfinx (op het moment dat Iokaste de waarheid onthult over Oidipus' herkomst) en door een korte, grillige dans van Iokaste op het moment van haar zelfmoord ('iksijn doot / kep niks / nimmeer te / zegge / ik dans / liever'). Decorte toont met een groot mededogen kwetsbare en tragische mensen die de speelbal zijn van het noodlot. De acteurs spelen sober en ernstig, ingetogen. Wanneer Oidipus zich de ogen uitsteekt, verbergt Decorte zijn gezicht in zijn handen; wanneer Oidipus het hof verlaat, gaat Decorte opzij van het speelvlak staan, kleedt zich uit en keert terug, gehuld in een ruwe legerdeken – zonder dikdoenerij of pose, maar bescheiden en klein.

In vormgeving en encenering, in schrijftuur en thematiek is *Bêt Noir* een synthese van de theatertaal die Decorte in de voorbije twintig jaar ontwikkeld heeft, een voorstelling die bevestigt wat Jan Ritsema zei in zijn State of the Union bij de opening van het Theaterfestival 1999: Jan Decorte is een theaterkunstenaar, niet een theatermaker. En zo zijn er bitter weinig,

- 1 Freddy Decreus, Claus regisseert Thyestes bij Toneel Vandaag – Vlaanderen en Artaud, in Rob Erenstein e.a., Een theatergeschiedenis der Nederlanden, Amsterdam University Press 1996
- 2 Die studenten waren Mieke Verdin, Viviane De Muyck, Bea Rouffart, Willy Thomas, Peter Rouffaer, Dirk Van Dyck – die allen in Cymbeline speelden – en Sam Bogaerts.
- 3 Jan Leyers in gesprek met Jan Decorte, Terugblik Het Theaterfestival 1999
- 4 Beurskrant, programmakrant van de Beursschouwburg, oktober 1981
- 5 Ingrid Vander Veken in De Nieuwe Gazet van 24 december 1983

- 6 'De wil om graag gezien te worden drijft mij. Daar doe ik alles voor', Stefanie de Jonge in gesprek met Jan Decorte, Humo 3081, 21 september 1999, pag. 173
- 7 Heiner Müller over Pina Bausch, geciteerd door Luk Van den Dries in een overigens zeer negatieve bespreking van Scènes/Sprookjes in Etcetera 6, maart 1984.
- 8 Luk Van den Dries, Anatomie, in Etcetera 9, januari 1985
- 9 Geciteerd in de column van Jef De Roeck, Etcetera 7, juli 1984.
- 10 Geciteerd in de programmabrochure van de Beursschouwburg, april 1985.
- 11 Programmabrochure van de Beursschouwburg, november 1985.
- 12 Hard op de tong, Beursschouwburg 19.11.1985, verschenen in Portrait de théâtre 1985-1990, uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam 1991
- 13 NTG, Gent, 26 maart 1985
- 14 Geciteerd in de programmabrochure van de Beursschouwburg, april 1985.
- 15 Het advies werd gepubliceerd in Etcetera 11 (juni 1985).
- 16 Witold Gombrowicz, Ferdydurke, vert. Paul Beers, Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam 1981, flaptekst
- 17 Jan Decorte, Oeuvres, Bebuquin, Antwerpen 1994
- 18 Witold Gombrowicz, Toneel, Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam 1974, p. 168
- 19 Christoph De Boeck, De 'stukken-stukken' van Jan Decorte: de meta-graad van een genre, in Documenta, jg 15, nr. 4 (1997)
- 20 Marianne Van Kerkhoven, Jan Decorte, een hofnar weggestuurd, in Etcetera 23, september 1988
- 21 Wij hebben een ijzeren regel: één is niks, twee is fantastisch, drie is alles, Mark Schaevers in gesprek met Jan Decorte, Humo, 18 april 1991
- 22 Stefan Hertmans, Acteur versus auteur: een stand van zaken in het Vlaamse theater, in Parmentier, jg. 8, nr. 2-3, winter 1997
- 23 Ariejan Korteweg, Boodschapper der goden, in De Volkskrant, 7 oktober 1999
- 24 Herman Asselberghs, No Party, Come As You Are, in Etcetera 47, december 1994
- 25 Jan Decorte, Magna Opera Düus, map met de teksten van Bloetwollefduivel en Bêt Noir, Kaaithheater/De Onderneming, Brussel 1999
- 26 Het vuil moet eruit, Paul Goossens in gesprek met Jan Decorte, Knack, 29 maart 1995
- 27 Jan Leyers in gesprek met Jan Decorte, in Terugblik van Het Theaterfestival 1999
- 28 Dirk Verstockt en Kurt Melens, De Toneelgazel, Het Toneelhuis, jg. 2, nr. 7, februari 2000
- 29 Pieter T'Jonck, Spelen met gebouwen, in Etcetera 71, maart 2000